

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Славянски филологии

СЛБ 0 1 0 1 0 5 2 5

Специалност: (код и наименование)

Българска филология - редовно

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина: К 3 1 4

(код и наименование)

Старобългарски език (втора част)

Преподавател: доц. д-р Анета Гергова Димитрова

Асистент: гл. ас. д-р Камелия Христова-Йорданова, д-р Жени Жикова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	30
	Домашна работа	30
Обща извънаудиторна заетост		60
ОБЩА ЗАЕТОСТ		120
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		2
ОБЩО ЕКСТ		4

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Тестова проверка	20%
2.	Домашна работа	20%
3.	Изпит	60%

Анотация на учебната дисциплина:

Лекционният курс има за цел да запознае студентите бакалаври с най-ранния славянски език, засвидетелстван в писмен вид, и с неговата българска етническа основа. В хода на обучението се изучават морфологичните и синтактичните явления и тенденции, характеризиращи синтетичната структура на езика ни през периода IX – края на XI в. като един от класическите индоевропейски езици. Отделя се внимание на ролята на старобългарския език в развитието на писмената култура и литература на други славянски народи. Прави се връзка с автори и произведения, изучавани в дисциплината „Старобългарска литература“, както и с езикови явления, предмет на други исторически и сравнителни езиковедски дисциплини.

Предварителни изисквания:

няма

Очаквани резултати:

Теоретична подготовка и практическа работа със старобългарски текст (евангелски и агиографски) – морфосинтактичен анализ, превод на съвременен български език с помощта на таблици и речник.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Морфологичен строеж на старобългарския език. Падежната система в старобългарски. Безпредложна и предложна употреба на падежите.	2
2	Система на старобългарските имена. Вокални и консонантни основи на съществителните. Типове склонения и влияния между тях. Вокални -о- и -јо- основи. Вокални -а- и -ја- основи.	2
3	Вокални -й-основи, -ѫ-основи и -ї- основи. Влияния между -о- и -й-основи и -јо- и -ї- основи.	2
4.	Консонантни -men-, -nt-, -r- и -s- основи. Влияния между -о- и -s- основи.	2
5.	Система на старобългарските местоимения. Лично местоимение. Нелични (родови) местоимения. Склонение, функции и употреба.	2
6.	Система на старобългарските прилагателни имена. Сложни форми. Степенуване на прилагателните имена. Склонение и употреба.	2
7.	Старобългарската глаголна система. Основни глаголни категории. Глаголни основи. Нелични глаголни форми. Сегашно време и спрежения на старобългарските глаголи. Тематични и атематични глаголи.	2
8.	Старобългарският футур - начини за изразяване, разпространение. Повелително наклонение - произход, образуване, отрицателни форми.	2
9.	Инфинитивна основа на глагола. Имперфект - произход, образуване, разпространение.	2
10.	Аорист - видове (асигматичен и сигматичен). Произход, образуване и	2

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

	разпространение на асигматичния аорист.	
11.	Произход, образуване и разпространение на сигматичния първи и втори аорист.	2
12.	Система на старобългарските причастия. Образуване на причастията от сегашната и инфинитивната основа. Склонение на простите и сложните форми.	2
13.	Употреба, значение и разпространение на причастията. Сложни минали глаголни времена - перфект, плусквамперфект, футурум екзактум. Условно наклонение.	2
14.	Синтактични конструкции Dativus absolutus, Dativus cum infinitivo. Числителни имена.	2
15.	Езикът на старобългарската литература в оригинални и преводни произведения. Преславска книжовна школа. Наследство на старобългарския език след старобългарската епоха. Лексика.	2

*Асистентите припокриват учебното съдържание на титуляра

Учебно съдържание на упражненията

№	Тема:	Хорариум
1	Морфологичен строеж на старобългарския език. Падежната система в старобългарски. Безпредложна и предложна употреба на падежите.	2
2	Система на старобългарските имена. Вокални и консонантни основи на съществителните. Типове склонения и влияния между тях. Вокални -о- и -јо- основи. Вокални -а- и -ја- основи.	2
3	Вокални -й-основи, -ѫ-основи и -ї- основи. Влияния между -о- и -й-основи и -јо- и -ї- основи.	2
4.	Консонантни -men-, -nt-, -r- и -s- основи. Влияния между -о- и -s- основи.	2
5.	Система на старобългарските местоимения. Лично местоимение. Нелични (родови) местоимения. Склонение, функции и употреба.	2
6.	Система на старобългарските прилагателни имена. Сложни форми. Степенуване на прилагателните имена. Склонение и употреба.	2
7.	Старобългарската глаголна система. Основни глаголни категории. Глаголни основи. Нелични глаголни форми. Сегашно време и спрежения на старобългарските глаголи. Тематични и атематични глаголи.	2
8.	Старобългарският футур - начини за изразяване, разпространение. Повелително наклонение - произход, образуване, отрицателни форми.	2
9.	Инфинитивна основа на глагола. Имперфект - произход, образуване, разпространение.	2
10.	Аорист - видове (асигматичен и сигматичен). Произход, образуване и разпространение на асигматичния аорист.	2
11.	Произход, образуване и разпространение на сигматичния първи и втори аорист.	2
12.	Система на старобългарските причастия. Образуване на причастията от сегашната и инфинитивната основа. Склонение на простите и сложните форми.	2
13.	Употреба, значение и разпространение на причастията. Сложни минали глаголни времена - перфект, плусквамперфект, футурум екзактум. Условно наклонение.	2
14.	Синтактични конструкции Dativus absolutus, Dativus cum infinitivo. Числителни имена.	2
15.	Езикът на старобългарската литература в оригинални и преводни произведения. Преславска книжовна школа. Наследство на старобългарския език след старобългарската епоха. Лексика.	2

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Падежната система в старобългарски. Безпредложна и предложна употреба на падежите.
2	Вокални и консонантни основи на съществителните. Типове склонения и влияния между тях. Вокални -о- и -јо-основи, -а- и -ја- основи. Вокални ѱ-основи, -ѱ-основи и -й- основи. Консонантни основи.
3	Система на старобългарските прилагателни имена. Степенуване. Числителни имена.
4	Система на старобългарските местоимения.
5	Старобългарската глаголна система. Нелични глаголни форми.
6	Сегашно време и спрежения на старобългарските глаголи. Тематични и атематични глаголи.
7	Старобългарският футур.
8	Повелително наклонение. Условно наклонение.
9	Аорист – видове. Произход, образуване и разпространение на асигматичен, първи и втори сигматичен аорист.
10	Старобългарският имперфект – произход, образуване, разпространение.
11	Система на старобългарските причастия. образуване, употреба и разпространение.
12	Сложни минали глаголни времена – перфект, плусquamперфект, футурум екзактум. Синтактични конструкции Dativus absolutus, Dativus cum infinitivo.
13	Старобългарска лексика.

Библиография

Основна:

- Т. Славова. Старобългарски език. София, 2017.
- В. Гешев. История на българския език: езикова структура, книжовна традиция, степен на обособеност. София, 2022 (особено с. 23–179).
- К. Мирчев. Старобългарски език. Кратък граматичен очерк. София, 1972 (преизд. В. Търново, 2000).
Грамматика на старобългарския език. Фонетика. Морфология. Синтаксис. Издателство на БАН. София, 1991.
- И. Добрев, Ж. Икономова, А.-М. Тотоманова. Старобългарски език за X клас на НГДЕК. София, 1983.
- И. Добрев, Ж. Икономова, А.-М. Тотоманова. Старобългарски език за XI клас на НГДЕК. София, 1985.
- И. Добрев, Ж. Икономова, А.-М. Тотоманова. Старобългарски език за XII клас на НГДЕК. София, 1986.
- А. Минчева. Старобългарският език в светлината на балканистиката. София, 1987.
- Т. Лалева. Кратка старобългарска граматика във фишове. София, 2003.
- Славова, Т., Ив. Добрев. Старобългарски текстове. София, 2000.
- А. Бояджиев. Старобългарска читанка. София, 2016 (<https://naum.slav.uni-sofia.bg/liliserries/diss/2016/11>)
- М. Тихова, А. Тихова. Христоматия по история на българския език. Текстове (IX–XI век). Учебен речник. Шумен, 2003.

Допълнителна:

- И. Гълъбов. Старобългарски език с увод в славянското езикознание. София, 1980.
- И. Добрев. Старобългарска граматика. Теория на основите. София, 1982.
- И. Добрев. Произход и значение на праславянското консонантно и дифтонгично склонение. София, 1982.
- А. Вайан. Руководство по старославянскому языку. Москва, 1952.
- Н. Ван Вейк. История старославянского языка. Москва, 1957.
- Старобългарски речник, т. I–II. Отг. ред. Дора Иванова-Мирчева. София, 1999–2009.

Дата: 04.03.2026 г.

Съставил: доц. д-р Анета Димитрова

Учебната програма е приета на Факултетен съвет, протокол № 3 / 10.03.2026 г.